

Μάχες (για τον Henri Michaux)

Όταν κάποιος ασχολήθηκε έστω και λίγο με τους ποιητές που ανασαίνουν τον αέρα (την ατμόσφαιρα) μιας εποχής για να ξαναφουσκώσουν τα παλιά λάστιχα του λυρισμού, μπορεί ν' αντιληφθεί πως τίποτε δεν είναι στην πραγματικότητα πιο κοντινό στον αιώνα από το μακρινό εσώτερο του Henri Michaux. Είτε πρόκειται για τον Ισημερινό ή για για τη Μεγάλη Καραμπάγν, ή πάνω στο κυλιόμενο χαλί του χασισιού, με τις ανυπομονησίες του χρονικογράφου που κατακλύζεται από τα γεγονότα, την έντονη αποστασιοποίηση ενός μικροβιολόγου σε σχέση με τα μικρόβια, ο Michaux, μέσα από τα βιβλία του με μια συματοπλεγμένη ευαισθησία, με μιαν άγρια φαντασία και το πιο σκαριφίστικο πνεύμα, έδωσε τη νοητική αντιστοιχία του πολέμου που μας περιβάλλει, που μας κατοικεί, δε μοιάζει να μουνιάζει εκεί για να μολυνθεί αλλού, αφού συντηρεί ταυτοχρόνως χίλιες εστίες μόλυνσης που είναι σαν την παράδοξη υγεία ενός σώματος αφιερωμένου στον αγώνα και την αρρώστια. Αιμοσφαίρια, βακτηρίδια, όνειρα, παρορμήσεις, φαντασιώσεις, αυθόρμητα ή ηθελήμενα παραληρήματα: μαζί με την ψυχή, ο ανθρώπινος οργανισμός είναι αυτός ο ίδιος το θέατρο ασταμάτητων συγκρούσεων, απ' τις οποίες εξαρτάται αυτό που ονομάζουν ισορροπία του. Υπάρχουν στιγμές, μες στο έργο του, που ο Michaux γίνεται ένας εξασθλιωμένος παλμογράφος σε κίνδυνο: το σύμπαν που περιστοιχίζει τον Plume του μας κάνει να σκεφτούμε τον αμείλικτο και ύπουλο ερπυσμό ενός μανιταριού πενικιλίνης, που μπροστά του νιώθει συγχρόνως καχεκτικός και τερατώδης. Είναι η ενεργητική φάση των επιτόπιων δοκιμασιών.

Σε μια πιο στοχαστική φάση, αλλά που δεν είναι καθόλου εύκολη κι αυτή, ο Michaux στρέφει στο μέσα διάστημα ένα μικροσκόπιο με ηλεκτρονική δύναμη και ακρίβεια. Σ' αυτό το επίπεδο, το άπειρα μικρό μεταπηδά στο άπειρα μεγάλο, τα τέρατα ξαναεμφανίζονται ανάμεσα στα σταθερά αστέρια του άγχους και τα σπειροειδή νεφελώματα της δυστυχίας. Ο Michaux βρίσκεται σε κατάσταση διαρκούς κινητοποίησης, και κάτι από την κατάπληξη που ακολουθεί τις συμπλοκές πλανιέται πάντα στις στιγμές όπου αναπτολεί την ειρήνη. Ένα από τα τελευταία του βιβλία είχε για τίτλο *Συγκρούσεις* «μάχη» είναι η πρώτη λέξη που συναντάμε σ' ένα άλλο. Ίσως παρατηρούσε τότε τις επιχειρήσεις από λίγο πιο μακριά, έχοντας δώσει περισσότερα από μέρος του στη συμπλοκή, όπου τον βλέπουμε ωστόσο να ξανακατεβαίνει (για παράδειγμα εξαιτίας ενός ποντικού) με τη ζωτικότητα ενός πρωταθλητή με ακέραες τις δυνάμεις του. Γιατί ο εχθρός δεν αποπλίζεται ποτέ, και το πιο σίγουρο είναι να επιθεθεί ακόμη για να αμυνθεί. Με τι; Με τη γλώσσα. Οφείλουμε ακόμη να δυσπιστούμε: Σε κίνδυνο οι υπερβολικά ωραίες γλώσσες, εκτιμά ο Michaux. Οι άνθρωποι έχουν επίσης ανάγκη από ασμαντότητα, οικειότητα, ευκολία. Καλύτερα προσαρμοσμένοι στο χυδαίο πραγματικό, παντού τοπικές διάλεκτοι

για περισσότερο μπαρόκ, γραφικό, χωριάτικο. Αργός και υπόκαφος πόλεμος των γλωσσών. Νομίζω ότι πρέπει κυρίως να καταλάβουμε: για περισσότερη αποτελεσματικότητα. Γιατί πρόκειται να αγωνιστούμε ενάντια σε αναρίθμητους αντιπάλους εξοπλισμένους με ανώτερη οργάνωση και εφόδια. Ο Michaux, αυτός δεν έχει παρά τη γλώσσα του, τις τοπικές διαλέκτους του. Τα υπόλοιπα, όπως το διηγείται στους Σταθμούς, «οι κακοί θεοί» του τα πήραν. Αρχίζοντας από τη δυστυχία του. Σ' αντάλλαγμα δέχτηκε ένα εκκενρές: το εκκενρές ήταν εύχρηστο, αλλά η εκτίναξη έγινε αδύνατη. Έπειτα αποστερήθηκε όλα τα εργαλεία του, τα κουρέλια του, τον αετό του, τους κεραυνούς του, τα νύχια του, τα δόντια του. Τελικά, μου έδωσαν ένα αυγό για να κλωσάω. Δεν τον γνώριζαν από την καλή του. Θα το μεταμορφωνε σ' ένα εκρηκτικό αυγό, όπως αυτή η γλώσσα που δε θα μπορούσαν να του την πάρουν χωρίς να τον καταργήσουν και τον ίδιο, και που είναι το μόνο του στήριγμα. Με μια ακούραστη επινοητικότητα, το μεταμόρφωσε λοιπόν ανάλογα με τις περιπτώσεις σε τόξο ή σε λόγχη, σε στιλέτο, σε ρόπαλο, σε κοντόκανο όπλο ή σε πολυβόλο και μάλιστα σε μπούμεραγκ (το πιο επικίνδυνο γι' αυτόν). Αλλά όλος αυτός ο απαραίτητος στις αφιμαχίες οπλισμός, προσαρμοσμένος σε κάθε τύπο εχθρού δε θα μπορούσε να τον προστατέψει για πολύ από τις διαρκείς διεισδύσεις και τις μαζικές επιθέσεις. Ο Michaux έσπειρε λοιπόν επιπλέον τη γλώσσα του με παγίδες. Έσκαψε καταπακτές, τέντωσε σχοινιά κι ηλεκτροφόρα καλώδια, πλημμύρισε ολόκληρα εκτάκια, έβαψε νάρκες και, σε διάφορες μεριές, τις καμουφλάρισε. Από τη στιγμή που (η γλώσσα του) μιμήθηκε, έτσι που να μπερδεύει, τις μορφές και τα χρώματα της κοινής γλώσσας (μυστικιστικό μπλε, βουκολικό πράσινο, ροζ ειδύλλιο, γκριζα αφήγησι) υποχρεώνει τον εισβολέα να βυθιστεί σ' αυτήν, τον τραβάει προς μια παγίδα, στο δόλωμα ενός εκρηκτικού μηχανισμού, τον κυκλώνει ξαφνικά από μια ομάδα καβαλάρηδων που σκοτώνουν.

Όχι, η γλώσσα του Michaux δεν παραείναι ωραία, κι έτσι αποκρούει τον κίνδυνο. Γιατί είναι συγχρόνως άγρια όπως η τίγρης, γρήγορη όπως η κόμπρα, δυνατή όπως ο ιπποπόταμος, λεπτή όπως η λιβελούλη, κοφτερή σαν μια σειρά από σπασμένα γυαλιά, ουράνια και καταθλιμμένη σαν ένας νερόλακκος, παλλόμενη σαν μια χορδή βιολιού που θα σπάσει. Με τις μεταμορφώσεις της αντιστοιχεί στο πεδίο της μάχης. Μέσα στην πανωλεθρία και μπροστά και στις κυκλωτικές κινήσεις που απειλούνται απ' όλες τις μεριές, συγκεντρώνει δυνάμεις γρήγορα, αυτοσχεδιάζει την επίθεση, αντεπιτίθεται, τραγουδά τον ασταμάτητο αγώνα του μοναδικού επικού ποιητή ενός καιρού χωρίς ήρωες.

μετάφραση: Αντρέας Παγουλάτος